

Васкевич Світлана Анатоліївна
Студентка 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку
Гаврилишин Олег Андрійович
Студент 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку
Науковий керівник: к. е. н., доцент кафедри
фінансів ім. С.І. Юрія Квасниця О.В.
Західноукраїнський національний університет

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ НАСЕЛЕННЯ

В Україні питанню підвищення рівня фінансової грамотності населення приділяють увагу і науковці і практики, проте досліджується ця проблема переважно в контексті визнання її як такої та узагальнення світового досвіду щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення. Натомість питання щодо теоретико-методологічних засад вирішення проблеми підвищення рівня фінансової грамотності населення України нині є недостатньо розробленим.

Останнім часом з'явилася низка публікацій, у яких обґрунтовується необхідність розроблення стратегічних документів щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України, а також визначаються основні складові даних документів [1].

Я підтримуємо цю позицію, оскільки вважаю, що саме такий підхід до формування відповідної політики дасть змогу забезпечити її ефективність. Запорукою успішності розроблення та реалізації політики щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення є чітка формалізація стратегічних напрямів, у рамках яких вживатимуться певні заходи, покликані підвищити рівень фінансової грамотності населення.

При цьому з метою забезпечення ефективною реалізації політики підвищення рівня фінансової грамотності населення відповідно до стратегічних напрямів, вони повинні бути регламентовані певним стратегічним документом. Усе це переконливо свідчить про необхідність здійснення подальших досліджень даного питання [1].

Нині в Україні вже реалізовано низку заходів для підвищення рівня фінансової грамотності населення. Так, фахівцями Національного банку України підготовлено проект Концепції розроблення та поетапного впровадження цільових програм підвищення фінансової грамотності населення в Україні.

Також Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України разом із Національним банком України та Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) упродовж 2012–2013 рр. реалізує дослідно-експериментальний освітній проект із підвищення рівня фінансової грамотності української молоді, розрахований на сім років.

Однак вжиття поодиноких заходів навряд чи суттєво вплине на підвищення рівня фінансової грамотності населення України без системного підходу до вирішення цієї проблеми.

Отже, незважаючи на певні позитивні зрушення в напрямі підвищення рівня фінансової грамотності населення України, досі не прийнято документа, який би розкривав стратегічне бачення щодо відповідної політики. У 2012 році було схвалено «Стратегію захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг в Україні на 2012–2017 рр.», яка стала першим важливим кроком на шляху розбудови в нашій державі ефективної системи захисту прав споживачів фінансових послуг.

Стратегія спрямована на формування комплексної системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг, а її реалізація має сприяти фінансовій стабільності та зростанню добробуту громадян, забезпеченню належної якості надання фінансових послуг, стане на заваді застосуванню дискримінаційної щодо споживачів практики роботи фінансових установ тощо.

Одним із принципів реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг у зазначеній Стратегії визначено «сприяння підвищенню рівня фінансової грамотності та обізнаності споживачів фінансових послуг».

Проте, незважаючи на наявність Стратегії, яка визначає загальні засади захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг, та з огляду на те, що

питання стосується практично кожного громадянина нашої країни і безпосередньо впливає на підвищення довіри до ринків фінансових послуг, особливої актуальності набуває розроблення окремого стратегічного документа (стратегії) щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України, який, власне, й стане основою для реалізації відповідної політики в нашій державі [1].

Ми вважаємо, що створення відповідного стратегічного документа має здійснюватися з урахуванням Принципів високого рівня з розроблення національних стратегій фінансової освіти, підготовлених ОЕСР/Міжнародною мережею в галузі фінансової освіти і схвалених лідерами «Групи 20» на саміті в Лос-Кабосі [2].

Слід зауважити, що Організація економічного співробітництва та розвитку тлумачить «фінансову освіту» як процес, у результаті якого споживачі вдосконалюють свої знання про фінансові послуги та про ризики їх використання з метою здійснення усвідомленого вибору, отримують інформацію щодо органу, до якого слід звертатися за допомогою [2].

Таке визначення цілком об'єктивно підпадає під поняття “фінансова грамотність”. Беручи до уваги рекомендації ОЕСР, стратегічний документ щодо фінансової грамотності повинен: – визнавати важливість фінансової грамотності, в т. ч. на законодавчому рівні, та окреслювати її значення і сферу впливу на державному рівні у взаємозв'язку з визначенням національних потреб і прогалин; – передбачати взаємодію різних зацікавлених сторін, а також ідентифікацію національного лідера або координуючого органу (ради); – містити дорожню карту щодо досягнення конкретних і заздалегідь визначених цілей упродовж певного періоду часу; – забезпечувати керівництво для застосування індивідуальних програм, щоб ефективно та належним чином зробити свій внесок у національну стратегію [2].

Розроблення та реалізація стратегічного документа з підвищення рівня фінансової грамотності населення України має відбуватися у кілька етапів і ґрунтуватися на Принципах високого рівня з розроблення національних

стратегій фінансової освіти. Такий документ повинен бути орієнтований насамперед на вирішення конкретних проблем.

Саме точність і чіткість визначення проблем, що стоять на заваді здобуття належної фінансової грамотності населенням України, є ключовою передумовою правильного визначення стратегічних напрямів підвищення її рівня. При цьому чітке визначення стратегічних напрямів є важливою передумовою вироблення ефективних заходів, які будуть реалізовані в рамках кожного з напрямів. Це, в свою чергу, сприятиме ефективному розробленню та реалізації політики щодо подолання проблем, котрі зумовлюють низький рівень фінансової грамотності населення України. Таким чином, стратегічний документ ні в якому разі не повинен рекламувати фінансові послуги та установи, котрі їх надають. Призначення цього документа полягає у визначенні проблем, напрямів і заходів щодо їх подолання з метою підвищення рівня фінансової грамотності населення.

Стратегічним напрямом підвищення рівня фінансової грамотності населення України ми також вважаємо забезпечення справедливого та рівного доступу населення до фінансових послуг. Нині доводиться констатувати нерівномірне територіальне розміщення фінансових установ, зокрема банків, що обмежує доступ окремих категорій населення, насамперед сільського, до фінансових послуг [3].

Враховуючи визначені вище стратегічні напрями, звертаю увагу, що ключовою метою діяльності з підвищення рівня фінансової грамотності населення має бути стимулювання громадян до самостійного отримання мінімальних теоретичних знань, формування вмінь і навичок при виборі фінансової послуги та фінансової установи, що надає послугу.

При цьому важливим чинником є наявність так званого алгоритму дій споживача фінансової послуги на всіх етапах її отримання: ознайомлення з умовами, згода на отримання, підписання договору, його виконання, припинення дії тощо.

Заходи, які мають бути реалізовані в рамках кожного стратегічного напрямку, повинні забезпечувати інтерактивність, давати змогу споживачам

фінансових послуг сповіщати про свої проблеми та потреби, отримувати необхідну роз'яснювальну та інформаційну підтримку.

Серед найважливіших, на наш погляд, заходів підвищення рівня фінансової грамотності населення України мають бути такі: створення системи навчання викладачів і реалізація єдиної інформаційної політики. Це зумовлено рядом причин.

Створення системи навчання викладачів, з огляду на забезпечення ефективності реалізації політики щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України, є дуже важливим.

Адже спеціально підготовлені для цього викладачі, які зможуть на належному рівні передавати знання щодо фінансових понять, особливостей фінансових послуг, неодмінно сприятимуть досягненню позитивного та швидкого результату. Вкрай важливим заходом є й реалізація єдиної інформаційної політики.

Це пояснюється тим, що, не володіючи фінансовими знаннями, споживачі фінансових послуг можуть неправильно сприйняти інформацію, яка надається, зокрема, засобами масової інформації.

В свою чергу, реалізація єдиної інформаційної політики має передбачати проведення роз'яснювальної роботи, зокрема щодо новин економіки та державної економічної політики, не лише серед звичайних громадян, а й серед журналістів, які висвітлюють фінансові питання в засобах масової інформації.

Також, у рамках обґрунтованих нами стратегічних напрямів підвищення рівня фінансової грамотності населення мають бути реалізовані такі заходи:

- публічні інформаційно-консультативні заходи для різних категорій слухачів (майстер-класи, конференції, семінари, лекції, круглі столи тощо);
- видання та розповсюдження інформаційно-просвітницьких матеріалів (брошури, книги, довідники тощо);
- створення спеціалізованого освітньо-пізнавального веб-сайту з фінансових питань для населення, який міститиме матеріали освітнього

характеру (ігри для дітей, курси для школярів, студентів, просвітницькі програми для дорослого населення тощо);

- проведення спеціалізованих заходів із фінансової грамотності;
- проведення кампанії соціальної реклами (просвітницька ініціатива) на телебаченні “Фінансова грамотність – переваги для кожного”;
- розроблення навчальних програм;
- створення постійно діючих і пересувних експозицій, наприклад, Національного банку України з історії грошей у регіональних музеях;
- видання та розповсюдження щомісячного інформаційно-пізнавального журналу для споживачів фінансових послуг;
- створення регіональних інформаційно-консультаційних центрів (пунктів).

Мета перелічених заходів – насамперед забезпечити умови для отримання споживачами фінансових послуг повної, своєчасної та достовірної інформації про основні характеристики (параметри) фінансової послуги, властиві їй ризики та вигоди від її отримання.

Ефективна реалізація цих заходів потребує скоординованих дій з боку органів регулювання та нагляду за фінансовим сектором України, фінансових установ, профільних міністерств, освітніх закладів, засобів масової інформації.

Під час розроблення заходів щодо реалізації політики з підвищення рівня фінансової грамотності населення України необхідна класифікація всіх заходів, які реалізовуватимуться в рамках зазначеної політики, за такими ознаками: строк їх реалізації (негайні, довгострокові); цільові групи, на які вони спрямовані (студенти, пенсіонери, школярі, молоді сім'ї); інструменти (медійні, адміністративні, освітні заходи, роз'яснювальна робота тощо).

З метою оцінки ефективності впровадження стратегії підвищення рівня фінансової грамотності населення України необхідним є розроблення відповідних індикаторів, які б давали змогу оцінити ступінь виконання поставлених завдань.

Слід зазначити, що в світовій практиці проведенню моніторингу зазвичай передує розроблення основних засад методології оцінки впровадження (реалізації) стратегічного документа, що дає змогу в подальшому здійснювати оцінку ефективності реалізації політики щодо підвищення рівня фінансової грамотності.

Підводячи підсумки, зазначимо, що завдання підвищення фінансової грамотності – це, безумовно, сфера відповідальності і держави, і бізнесу, і сім'ї.

Проте для того, щоб досягнути належного рівня фінансової грамотності, ми повинні передусім здолати відверто пасивне ставлення більшості українців до створення власного добробуту і сформуванню у наших співвітчизників філософію «опори на власні сили», завдяки якій кожен громадянин зможе досягти фінансової незалежності та зберегти її упродовж усієї життєдіяльності. Кожен українець має зрозуміти, що фінансово грамотна людина – це сьогодні не лише престижно, але і вкрай необхідно. Адже бути фінансово грамотною особистістю означає вміти управляти власними грошима таким чином, щоб забезпечити собі і своїй родині фінансову незалежність за допомогою тих інструментів, які з'являються на ринку, і тих навиків поводження з грошима, які допомагають зберігати і примножувати багатство, котрим володіє людина. У кінцевому підсумку, належний рівень фінансової грамотності населення сприятиме стрімкому підвищенню рівня життя громадян, ефективному розвитку економіки та підвищенню суспільного добробуту.

Список використаних джерел:

1. Соркін І. В. Методологічні засади розроблення стратегічних документів щодо фінансової грамотності. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2013. Вип. 2. (15). С. 281–289. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2013_2_40.

2. OECD/INFE HIGH-LEVEL PRINCIPLES ON NATIONAL STRATEGIES FOR FINANCIAL EDUCATION, August 2012. URL: <http://www.oecd.org>.

3. Приходько Б. Стратегічні напрями підвищення рівня фінансової грамотності населення України. Вісник Національного банку України. Київ, 2014. №2 (216). С. 11–16

Войцехівська Наталія Степанівна

*Головний спеціаліст-юрисконсульт юридичного відділу
ГУ ДКСУ у Київській області*

Тугарєв Олександр Олександрович

*Студентка 1 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку
Західноукраїнського національного університету*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ КАЗНАЧЕЙСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЗА ДОХОДАМИ

У вітчизняній практиці зарахування будь-яких надходжень до бюджету, враховуючи запозичені кошти, здійснюється виключно на рахунки, які відкриті в органах Державної казначейської служби України. На сьогоднішній день основна частина повноважень органів казначейства щодо обслуговування бюджетів за доходами сконцентрована у центральному апараті та середній ланці органів казначейства, що обумовлено централізацією казначейського обслуговування бюджетів за доходами у 2018-2019 р. Діяльність органів казначейства в процесі обслуговування бюджетів за доходами передбачає здійснення таких основних напрямів роботи:

- 1) відкриття та забезпечення функціонування рахунків для зарахування надходжень до державного бюджету;
- 2) зарахування та здійснення розмежування надходжень;
- 3) здійснення контролю за правильністю зарахування доходів до державного бюджету;
- 4) перерахування коштів на рахунки центрального апарату ДКСУ;
- 5) ведення обліку доходів та планових показників за доходами державного бюджету;